

Het roekenbeheer in zuidwest Drenthe en noordoost Overijssel in het seizoen 2003 / 2004.

Geschreven door:

Dr D.W. van Liere, **CABWIM** consultancy, Assen

17 september 2004

Namens de regionale werkgroep van de gemeentes De Wolden, Westerveld, Hardenberg, Meppel en penvoerder Hoogeveen

Samenvatting

In 2003 start de regionale werkgroep van 5 gemeentes (De Wolden, Steenwijkerland, Meppel, Hogeveen, Hardenberg). De samenwerking wordt meer geformaliseerd, de afstemming met de relevante bestuurslagen, belangengroeperingen en wetenschappers vindt plaats. Medio oktober 2003 gaat de penvoering over van De Wolden naar Hogeveen. Het beheerplan wordt in december 2003 afgerond. In juridische zin bestaat er veel onduidelijkheid over de basis van de vergunningverlening. Er wordt uiteindelijk consensus bereikt over het van toepassing zijn van artikel 75 Flora- en faunawet. Per 26 februari 2004 wordt de vergunning verleend. De vergunning blijkt echter op grond van de opgedane ervaringen te beperkt. Dat geldt ten aanzien van het aantal overlastlocaties waarmee gestart kan worden en de toe te passen methodieken.

Er is vertraging ontstaan, die ertoe leidt dat alleen Steenwijkerland in november 2003 met de uitvoering start. De andere gemeentes volgen in 2004. De begroting is aangepast, omdat het project in plaats van 3 nu 4 jaar gaat duren. De gemeente Westerveld voegt zich per september 2003 toe aan de werkgroep. Er zijn dan 6 gemeentes en een additioneel subsidieverzoek is nodig. In juni 2004 stapt Steenwijkerland echter uit het project.

NLTO hecht weinig waarde aan het vergelijken van schadegegevens van het Jacht/Faunafonds. Dit leidt ertoe dat de effecten op de landbouwschade van het verplaatsen van roeken op een andere wijze dan voorgesteld gemeten zullen moeten worden.

De analyse van uitgewaaide en uitgenomen roekennesten wijst uit dat eiken-, beuken- en berkentakken het meest gebruikt worden. De nestboomsoort relateert niet duidelijk aan de taksoort die het meest gebruikt wordt. Tussen de kolonies kunnen grote verschillen bestaan in de samenstelling van de nesten. Dit heeft consequenties voor de keuze van het materiaal waarmee roeken naar beheerlocaties gelokt worden.

Alle nesten van de centrale bomen van de algemene begraafplaats te Steenwijk zijn eind 2003 verwijderd, maar dat lukt niet helemaal voor de bomen rondom. Gedurende de nestbouwperiode worden 's ochtends tussen begin februari en eind maart gemiddeld 10 roeken in de nestloze bomen en 72 roeken in de bomen met nog nesten gezien. Er bestaat een afnemende trend over deze periode. De begraafplaats is uiteindelijk medio april volstrekt rustig, terwijl dat bij andere locaties in Steenwijk niet het geval is. Nesten spelen dan ook een belangrijke rol in de selectie van de plaats waar verzameld en genesteld wordt.

In februari 2004 worden 10 nesten in de eiken geplaatst van de Steenwijkse Dennenallee, die als beheerlocatie bedoeld is. Roeken gaan hier niet nestelen. Dit is ondermeer te wijten aan het feit dat de uitvoering in de Steenwijkse voorstudie in vergelijk met de opzet belangrijke omissies kent.

In maart 2004 worden 3 nesten in eiken in de bestaande roekenkolonie in het Heemsermarspark te Hardenberg gehangen. Na 3 dagen blijken deze nesten volledig geplunderd.

Het aanbod van takken en de dynamiek van het bouwen en afbreken van nesten wordt in een roekenkolonie bij Assen geobserveerd en apart gerapporteerd. Roeken gebruiken het aanbod van takken op de grond, maar dit gebeurt relatief weinig. Er bestaat concurrentie tussen koloniegenoten om nestmateriaal, want roeken plunderen nesten van koloniegenoten (en die

van eksters). Een roekennest kan binnen 3 dagen gebouwd en afgebroken worden. In 1 maand kan minstens 48% van het totaal aantal gemaakte nesten door een andere reden dan uitwaaien verdwijnen. Op grond hiervan wordt gesteld dat het aanbod van takkenmateriaal het meest aantrekkelijk en voor het beheerdoel het meest effectief is, wanneer het aanbod in de bomen zelf geleverd wordt.

Twee studenten van de universiteit Utrecht zullen vanaf eind 2004 hun onderzoekstage binnen het project uitvoeren

Het plan en de uitvoering hebben bij de pers en collega-gemeentes in den lande veel interesse gewekt. Daarnaast is in maart 2004 op uitnodiging van de Duitse deelstaat Sleeswijk-Holstein over de aanpak uitleg gegeven, zoals die in het roekenproject is gekozen.

In Steenwijk bestaat controversie bij de bewoners over het plan, die te wijten is aan onvoldoende communicatie vanuit de gemeente. De gemeentes verschillen in de wijze waarop de lokale communicatie uitgevoerd wordt. Informatie-uitwisseling is nodig onder meer omdat de handelwijze van de ene gemeente consequenties heeft voor de ander in het project. De voorlichter van Meppel is bereid om de regionale woordvoering op zich te nemen, mits inhoudelijk geruggesteund door De Wolden en CABWIM. In 2005 is het plan een regionale voorlichting te organiseren, omdat het project een landelijk belang dient en het doel hierbij is draagvlak te houden en liefst te vergroten bij de verschillende regionale, provinciale of landelijke groeperingen en organisaties.

Op grond van de opgedane ervaring is voor het volgende seizoen de aandacht gericht op (1) het tijdig en zorgvuldig werken aan voorlichting en het bevorderen van draagvlak binnen het gemeentelijk bestuur en met de belanghebbenden, (2) onderzoek voortzetten naar het aanbod van takken en geluiden, gericht op het optimaliseren van de aantrekkelijkheid van de beheerlocatie, (3) opheldering krijgen bij met name het Faunafonds over de begroting nu Steenwijkerland is uitgestapt en een additionele begroting voor Westerveld nodig is, en (4) het knelpunt oplossen van afschot buiten het broedseizoen nabij een beheerlocatie.

Inleiding

Het regionale roekenbeheerplan in de regio zuidwest Drenthe - noordoost Overijssel is in 2003 gestart. Ten behoeve van de uitwerking en uitvoering van het plan heeft het Faunafonds een subsidie van €53.000,- toegekend. De provincie Overijssel en Drenthe hebben elk een bedrag van €10.900,- toegezegd. Dit verslag dient ertoe de subsidiegevers duidelijkheid te verschaffen over de ontwikkelingen rond het plan, de uitvoering voor het seizoen 2003 / 2004 tot 1 juli 2004 en de geboekte resultaten. Het gaat om:

- het produceren van het beheerplan en de vergunningaanvraag,
- het bijstellen van de begroting,
- de problematiek van de landbouwschade
- de uitvoering van het beheerplan, incl. de resultaten
- de communicatie

Deze punten zullen achtereenvolgens behandeld worden. Het rapport rondt af met de voornemens voor het nieuwe seizoen.

Het produceren van het beheerplan en de vergunningaanvraag

Beheerplan

Het plan is in eerdere vorm opgesteld als afsluiting van een breed opgezet communicatieproject over de roek in de gemeente De Wolden. Meerdere partijen, waaronder ambtenaren van de naburige gemeentes, de provincies Overijssel en Drenthe, van het ministerie van LNV en de secretaris en de voorzitter van het Faunafonds hebben hun visie op concepten weergegeven. Het plan is vervolgens op 24 maart 2003 aan het Faunafonds gestuurd met het verzoek om bij te dragen in de kosten. Deze kosten betreffen de taken die een regionaal karakter hebben, nieuwe resultaten genereren en die een landelijk belang hebben in het kader van roekenbeheer en schadepreventie. Specifiek gaat het in 2003 om taken ten behoeve van de coördinatie, naast die de analyse betreffen van schadegegevens en van nestgegevens die eerder al door vrijwilligers zijn verzameld. Het Faunafonds stelt haar besluit afhankelijk van de meerwaarde van het project ten opzichte van andere initiatieven in het land. Deze meerwaarde wordt door de gemeente De Wolden namens de regionale werkgroep toegelicht. Op 18 augustus 2003 wordt groen licht door het Faunafonds gegeven voor de uitvoering. De deelnemers aan het plan op het moment van de subsidieaanvraag zijn de gemeentes Hogeveen, De Wolden, Meppel (provincie Drenthe), Hardenberg en Steenwijkerland (provincie Overijssel).

De samenwerking vindt plaats op ambtelijk niveau. In augustus 2003 geeft de gemeente Westerveld (provincie Drenthe) aan betrokken te willen worden bij het project. De ambtelijke werkgroep gaat hier op 4 september mee akkoord en neemt Westerveld mee in de afronding van het beheerplan en de aanvraag voor de vergunning. Door niet eerst af te wachten of er financiering is voor de toevoeging van Westerveld, kan voorkomen worden dat tijd en moeite verloren wordt aan extra procedures, zoals een aparte vergunningaanvraag. De expliciete verwachting is hierbij dat de extra financiering voor de toetreding van Westerveld bij het Faunafonds wordt gevonden.

Informatieuitwisseling vindt verder ook plaats met de gemeente Wierden (Overijssel). Er is eerst sprake van mogelijke toetreding, maar later (13 april 2004) wordt hier door Wierden vanaf gezien. De ambtelijke werkgroep heeft in 2003 drie maal (25 juni, 4 september en 20 oktober) en in 2004 twee maal (23 maart en 2 juni) vergaderd. Deze vergaderingen zijn verslagen.

Systematisch wordt aan de vervolmaking van het plan gewerkt. Het roekenbeheerplan wordt in juni 2003 als concept aan de Vogelbescherming, de Dierenbescherming en de LTO voorgelegd. Er zijn besprekingen met vertegenwoordigers hiervan. Reacties van deze organisaties worden verwerkt. Ook wordt om de reactie van de provinciale ambtenaren gevraagd en die reacties leiden tot verdere verbeteringen. Belangrijk obstakel vormt de juridische basis van de benodigde vergunning. Er wordt verschillend gedacht over de toepasselijkheid van artikel 68 of artikel 75 van de Flora- en faunawet. Dit geldt voor de provinciale ambtenaren en de geconsulteerde rijksambtenaren. Uiteindelijk is er eind november consensus over het van toepassing zijn van artikel 75. De achtergrond is dat het project nieuwe kennis over roekenbeheer zal leveren en dat het project (waar mogelijk) een onderzoeksmatig karakter kent. Het onderzoek blijft echter instrumenteel voor het beheerdoel. Wetenschappers van de universiteit van Groningen en van Utrecht zijn enthousiast voor het plan en worden betrokken ten behoeve van de metingen in het plan. De inhoudelijke basis van de benadering, zoals die bij de subsidieaanvraag is weergegeven, verandert echter niet.

Wel dient het plan nu vooral als basis voor de gezamenlijke vergunningaanvraag. Hiervoor is het noodzakelijk dat elke gemeente weergeeft waar roeken in haar terreinen nestelen of zouden kunnen nestelen. De gemeente moet daarbij ook een oordeel geven over de locatie op basis van de criteria genoemd in het plan. Beheerlocaties worden ook over de gemeentegrenzen voorgesteld. Veel gegevens worden hiertoe van SOVON betrokken. Op 20 oktober 2003 wordt het echter duidelijk dat het merendeel van de gemeentes niet in staat zal zijn om met instemming van de verschillende gemeenteraden en afstemming met de lokale belanghebbenden keuzes te maken ten aanzien van de roekenbeheerlocaties. Besloten wordt om het plan aan te passen, dat wil zeggen over 4 jaar te verdelen en te faseren. De gemeente Steenwijkerland zal hierbij wel in 2003 met de uitvoering van start gaan en heeft hierbij de functie van een eerste toets. De andere gemeentes volgen een jaar later. Het definitieve plan is op 9 december 2003 gereed gekomen. Het beheerplan wordt verder vertaald naar een concrete tijdsplanning en beschrijving van handelingen en actoren in een gedetailleerd plan van aanpak, gedateerd 23 juni 2004.

Ten aanzien van bijlage 1 van het beheerplan is het van belang te melden dat dit stuk tot nadere bepaling niet vrijelijk afgegeven kan worden. De reden is dat hier locatiegegevens van roekenkolonies in vermeld staan, die van SOVON verkregen zijn onder de voorwaarde dat publicatie hiervan alleen met toestemming van SOVON gebeurt. Die afspraak is expliciet in mei 2004 met SOVON en de werkgroepleden besproken en bestendigd. Dit is gebeurd naar aanleiding van een onbedoelde publicatie van bijlage 1 waar SOVON opheldering over gevraagd en gekregen heeft.

De vergunning

Het plan wordt op 18 december 2003 inclusief de detailbeschrijvingen per gemeente als basis voor de aanvraag van een vergunning ex artikel 75, Flora- en faunawet, aan LASER verstuurd. De gemeente Meppel heeft van begin af aan al te kennen gegeven pas later in staat te zijn om de detailgegevens te leveren. Haar gegevens zijn dan ook niet toegevoegd. Het is de bedoeling de aanvraag voor Meppel in 2004 te completeren. De vergunning op grond van artikel 75 wordt verleend en geldt voor de periode vanaf per 26 februari 2004 tot en met 31 december 2007. Deze blijkt echter verruimd te moeten worden.

Het beheerplan waar de huidige vergunning op gebaseerd is, noemt in hoofdstuk 5:

Ad (3) Het vervolg op grote schaal start in het jaar 2004. De planning is vergelijkbaar als de pilot, maar wijzigingen (ook inhoudelijk) kunnen op grond van de pilotervaringen ingebracht worden.

De voorstudie in Steenwijkerland (zie onder 'Uitvoering') wijst uit dat geweerde roeken zich vestigen bij locaties waar roeken eigenlijk ook niet gewenst zijn. Dit is voorspeld en op zich niet nieuw. Het is echter wel een factor die de aantrekkelijkheid van de beheerlocatie in relatieve zin vermindert. Roeken leven sociaal en vestigen zich eerder bij soortgenoten dan als pioniers op een nieuwe plaats. Deze factor heeft onvoldoende aandacht gekregen in het beheerplan. Het plan noemt alleen: *'De gemeente voorkomt systematisch dat de roeken zich op de ongewenste locatie nestelen of dat elders in de gemeente nesten worden gebouwd op nieuwe locaties, waar roeken ook ongewenst zijn. Roeken die bij de geprioriteerde locatie geweerd zijn, kunnen namelijk ergens anders dan in de beheerlocatie proberen te nestelen. Dit is onwenselijk en ontkracht de lokfunctie van de beheerlocatie'*. Daarmee bestaat op grond van de vergunning alleen de mogelijkheid om roeken te weren bij nieuwe locaties.

De vergunning zou dan ook verruimd moeten worden om de betrokken gemeentes de ruimte te geven om op een gecoördineerde wijze in de periode dat er nog niet gebroed wordt, roeken te mogen weren bij nieuwe en al bekende, oudere locaties met het oogmerk om de relatieve aantrekkelijkheid van de beheerlocatie te verhogen.

Een tweede verruiming betreft de mogelijkheid voor een betrokken gemeente al vanaf het eerste jaar van de uitvoering (dus vanaf oktober 2004) bij meer dan 1 (maximaal 3) overlastlocaties roeken te mogen weren. Als de gemeente hiertoe de capaciteit heeft en er conform het beheerplan voor elke overlastlocatie een beheerlocatie in de buurt ingericht zal gaan worden, is er eigenlijk geen argument om dit uit te stellen. Sterker nog, als de gemeentelijke capaciteit er is, dan wordt hiermee de mogelijkheid juist groter om nieuwe beheerervaring op te doen met het gericht sturen van roeken en met het oog op co-existentie met roeken. Het opdoen van nieuwe kennis is ook de grond van de vergunning. Wel wordt voorgesteld te handhaven dat in een betrokken gemeente het element 'vangen en ringen' van roeken alleen bij 1 enkele geprioriteerde locatie waar roeken niet gewenst zijn, uitgevoerd wordt. Er bestaat geen capaciteit om dit element van de weeractiviteiten te verruimen en het is ook onderzoekstechnisch minder interessant om dit te doen. Juist van het vangen en ringen wordt aangenomen dat het een voor de roeken een sterke negatieve ervaringsfactor is, die het leereffect ofwel de signaalwaarde van het waarschuwingsteken zou versterken. Als er elders locaties zijn waar de uitvoering vergelijkbaar uitgevoerd wordt, behalve het vangen en ringen, dan is er een vergelijkingsbasis om deze aanname te toetsen.

De derde verruiming betreft de wijzen van weren van roeken. Hiervan zijn een aantal methoden opgesomd in het beheerplan. Mede omdat het moeilijk blijkt om alle nesten bij een overlastlocatie ter verwijderen zouden concrete weergmethoden van belang zijn als (1) een fysieke versperring aanbrengen boven, over of in het nest, (2) een geurstof, kleuring of mild kleverige stof aanbrengen in het nest (3) wapperende, al of niet aan het uiteinde kleverig gemaakte linten dichtbij het nest, (4) met flitslicht of een laserlicht richten, en (5) touwen aan de takken van een nestboom bevestigen en de takken ermee gaan schudden (door een persoon of herhaald mechanisch). Dan kan het takken betreffen waar een nest in zit of een tak dichtbij een nest. (Het bedrijf Doevedans heeft het schudden met touwen met succes in 2003 in het Groningse Woltersum toegepast).

Overleg met mevrouw Schotanus, jurist van de provincie Drenthe en de heer Van Spaandonk, deskundige op het gebied van de Flora- en faunawet bij het ministerie van LNV, bevestigt dat voor bovenstaande aspecten een verruimingsaanvraag de meest geëigende weg is.

Een verzoek aan LASER om de vergunning te verruimen wordt 29 juli 2004 opgestuurd.

De bijstelling van de begroting

Medio oktober 2003 gaat de penvoering over van de gemeente De Wolden naar de gemeente Hoogeveen. Tijdelijk ontstaat er hierdoor vertraging in het beheer van de subsidie. Ook blijkt er onduidelijkheid over de wijze waarop de subsidie verleend zal worden. Hoogeveen wil zekerheid dat zij niet aansprakelijk gesteld zal worden voor de uitgaven, die door de subsidie gedekt zijn.

Daarnaast moet het beheerplan bijgesteld worden op grond van het besluit van 20 oktober 2003 om het beheerplan over 4 jaar te verdelen en te faseren. Hierbij komt ook nog dat Westerveld zich zal aansluiten. De begroting is hiervoor niet berekend. Een additioneel verzoek richting de subsidieverleners is dan ook gepast. Een herziening van het subsidieverzoek aan het Faunafonds zou relatief veel tijd in beslag gaan nemen. De tijdsdruk is hoog, omdat Steenwijkerland met de uitvoering moet gaan beginnen. Uitstellen zou echt ongewenst zijn. Daarom dat besloten is om de begroting zodanig aan te passen, dat het werk voor 5 gemeentes over de gewijzigde periode van 4 jaar mogelijk zou zijn. De subsidieaanvraag is echter op dat moment niet in formele zin aan de provincies gedaan. Hierdoor bestaat de mogelijkheid om de provincies wat meer dan oorspronkelijk begroot te vragen. De herziening van de begroting op basis van 5 gemeentes en 4 jaar is op 23 oktober 2003 gereed. Op 18 december wordt de provincie Drenthe en de provincie Overijssel formeel verzocht om het beheerproject met elk €10.900,- te ondersteunen.

Er wordt hierbij aangenomen dat het Faunafonds de uitbreiding van het regionale beheerplan met Westerveld en de gepaarde ervaringen zal verwelkomen en open zal staan voor een additionele subsidieaanvraag in 2004. Een belangrijk punt van aandacht is hierbij dat de inzet van CABWIM consultancy veel hoger ligt dan begroot. Dit heeft geen consequenties voor de begroting voor de huidige vijf gemeentes, maar leidt wel tot een relatief hogere additionele begroting voor Westerveld.

Onafhankelijk hiervan ontvangt de coördinator op 8 juni 2004 het bericht van Steenwijkerland, dat zij uit het project stapt (zie ook onder 'de Uitvoering van het beheerplan'). De consequenties voor de begroting zijn op het moment van het schrijven van dit verslag niet duidelijk.

De problematiek van de landbouwschade

Op 7 november 2003 is er overleg gevoerd met representanten van GLTO en NLTO.

Gesproken wordt over:

- (1) een artikel namens de NLTO met een negatieve ondertoon in een landbouwblad
- (2) uitleg over het beheerplan
- (3) het meten van de landbouwschade in relatie tot het verplaatsen van de roekenkolonie
- (4) experimenten met betrokken landbouwers om de schade voor de landbouw te beperken b.v.:
 - afleidend voeren in de juiste periode
 - beregenen van graslanden in droge perioden, zodat insecten in de bovengrond aanwezig zijn
- (5) het meedenken over locaties aandragen van ervaringen met preventieve maatregelen en de inbreng bij de evaluatie van roekenbeheer tijdens project

Ad (1) De projectleden van het regionale roekenbeheerplan betreuren dit. Het artikel volgde op een brief van de werkgroep waarin de NLTO gevraagd was om het beheerplan te ondersteunen. Het project verkeerde toen nog in de beginfase. Door deze bijeenkomst hoopt men een aantal misverstanden de wereld uit te kunnen helpen. Het roekenbeheerplan is gebaseerd op samenwerking en draagvlak. De regionale projectgroep zou daarom graag de ondersteuning van LTO hebben. De NLTO geeft aan dat het niet de bedoeling is geweest om negatief over het roekenbeheerplan te schrijven, maar dat het artikel hoofdzakelijk was bedoeld om de leden op de hoogte te stellen van relevante ontwikkelingen. NLTO neemt hiermee geen definitief standpunt in en is altijd tot overleg bereid.

Ad (3) NLTO hecht weinig waarde aan het vergelijken van schadegegevens van het Jacht/Faunafonds voor en na de verplaatsing. Die gegevens zouden niet representatief zijn voor de werkelijke schade. Daarmee is deze effectmeting in 2003 aangehouden. Het NLTO is gevraagd om een suggestie te doen om wel naar tevredenheid effectmetingen en de werkgroep zal zich hier ook op beraden. Hier wordt in 2004 op teruggekomen. Hetzelfde geldt ten aanzien van het meten van de effecten van de aanwezigheid van roeken op de aanwezigheid van bodemdieren als emelten (ad (4)).

Ad (3), (4) en (5) NLTO wil het plan ondersteunen als er een acceptabel, regionaal en uniform plan komt voor financiële ondersteuning bij preventieve maatregelen binnen de 500-meter straal rond de beheerlocaties. Grondbezitters van gronden binnen de 500-meter straal rond kolonies moeten betrokken worden bij de ontwikkeling van beheerlocaties en mogelijkheden voor preventieve maatregelen. Men spreekt de wens uit voor een regionale of gemeentelijke projectgroep die zich bezig houdt met de landbouwkant en legt het initiatief hiervoor bij de gemeenten..

Omdat deze wens een te groot beroep doet op de inspanning van de gemeenten wordt door de deelnemende gemeenten echter besloten om het contact met de landbouwkant verder te laten lopen via individuele grondgebruikers rond beheerlocaties.

De uitvoering van het beheerplan

De analyse van roekennesten

Een belangrijk onderdeel van het plan vormt het sturen van roeken naar een beheerlocatie. Hiertoe worden lokmiddelen ingezet, waaronder het aanbod van takken ten behoeve van de nestbouw. Het is echter onbekend welke takken roeken gebruiken. Daartoe worden oude roekennesten geanalyseerd.

De uitvoering

Zesentwintig nesten zijn in de periode tussen november 2002 en januari 2003 op 10 verschillende locaties in de driehoek tussen Meppel, Hardenberg en Hogeveen verzameld. Alle zijn als uitgewaaide nesten op de grond gevonden, behalve 11 nesten van de begraafplaatsen van Meppel (5) en Hogeveen (6). Deze zijn met een hoogwerker zo voorzichtig mogelijk uit de bomen gehaald. De analyse gebeurt met een tiental vrijwilligers en omvat het uit elkaar halen van het hele nest, het identificeren van de taksoort en het meten van de lengte, de breedte en de dikte van de tak. Daarnaast wordt het aantal vertakkingen en het al of niet vers zijn van de tak bepaald. De inventarisatie is met een twintigtal vrijwilligers gedaan. De analyse van de data is uitgevoerd en gerapporteerd door CABWIM consultancy. ('Analyse van nesten van roeken (*Corvus frugilegus*) in zuidwest Drenthe en noordoost Overijssel', gedateerd 19 januari 2004). Steenwijkerland is op voorhand op grond van deze nieuwe informatie geadviseerd. Het Faunafonds en de provincies Drenthe en Overijssel ontvangen 3 respectievelijk 11 februari een digitale versie van het rapport. Voor de conclusies en de aanbevelingen wordt naar dit rapport verwezen. Een korte samenvatting van de resultaten volgt hier.

Resultaten

Een nest is schotelvormig en kan uit meerdere afzonderlijke opgestapelde 'schotels' bestaan. Een nest bestaat gemiddeld uit ruim 300 takken, maar de variatie is groot. Er blijken 23 soorten takken voor de nestbouw gebruikt te worden, waarvan de zomereik of Amerikaanse eik, zachte berk zwarte els, beuk en es het meest. De nestboomsoort relateert opmerkelijk genoeg niet duidelijk aan de taksoort die het meest gebruikt wordt. De lengte is tussen de 20 en 30 cm, de breedte tussen de 6 en 8cm en de dikte is 4 mm gemiddeld. Er is meestal geen of 1 vertakking en zo'n 15 % is vers, hoewel dat kan oplopen tot 29% (in Meppel). Tussen de kolonies kunnen grote verschillen bestaan in de samenstelling van de nesten.

Voorstudie in Steenwijk

Uitvoering

Het beheerplan gaat uit van een uitvoering conform het schema in tabel 1

Roekenperiode		Inspectie			Nestbouw			Broeden
Maand		Oktober	november	december	januari	februari	maart	1-15 april
Uitvoering								
weren bij overlastlocatie		Oude nesten verwijderen				vangen, ringen, waarschuwingstekens ophangen	geluiden, flitslichten takken schudden etc.	-
lokken bij beheerlocatie		Nesten ophangen	verzamelgeluiden afspelen		verzamelgeluiden aanbieden	afspelen, takken		-

Tabel 1. Overzicht van weer- en lokmethoden zoals die gedurende de inspectiefase en nestbouwfase en bij de overlast, respectievelijk beheerlocatie toegepast kunnen worden.

In november 2003 worden de geluiden van roeken opgenomen als ze zich tegen de avond verzamelen bij de algemene begraafplaats van Steenwijk. Een prototype van het waarschuwingsteken, dat bedoeld is voor de overlastlocatie, is in december 2003 gereed (figuur 1).

Figuur 1 Prototype van het waarschuwingsteken(foto Reestmond, Meppel).

De gemeente Steenwijkerland begint in de laatste week van november met het verwijderen van oude roekennesten uit de bomen. De nesten worden met een hoogwerker zo voorzichtig mogelijk eruit gehaald, maar de nesten zitten vrij vast in de boom en vallen voor het

merendeel uit elkaar. Slechts zes nesten blijven redelijkerwijs in tact. In totaal worden er zo'n 80 nesten weggehaald. Alle nesten van de centrale bomen zijn verwijderd (figuur 2).

Figuur 2. Centrale beuken waar alle nesten uit verwijderd zijn (boven) en perifere bomen waar niet alle nesten uit verwijderd zijn (alg. begraafplaats Steenwijk, foto's D.W van Liere).

In de bomen rondom de begraafplaats worden een twintigtal verwijderd, maar blijven er in totaal 47 nesten aanwezig. Deze zijn niet te bereiken zijn voor de hoogwerker, onder meer omdat de hoogwerker niet centraal in de boomkruin kan komen zonder hier schade aan te richten. Ook met waterstralen van de brandweer blijken de nesten niet weg te spuiten. De verwachting is dan ook dat roeken naar de begraafplaats toch nog zullen proberen te komen, vooral bij de bomen waar nog nesten zijn.

Eind januari en begin februari 2004 is het weer uitzonderlijk zacht en het is duidelijk dat de roeken al met het bouwen van nesten beginnen. Op 2 februari 2004 begint Steenwijkerland dan ook met het weren, omdat het streven is de bomen zo nestvrij als mogelijk te houden. De weeractiviteiten beperken zich echter gedurende de hele nestbouwperiode tot de begraafplaats. De methodiek bestaat uit pannendekselherrie, houten balken slaan, het gerichte geluid van een scheepshoorn (dag of 10) en dat van een alarmpistool¹. Deze middelen, waarvan de stimulusintensiteit toeneemt, worden successievelijk ingezet naarmate het nestbouwseizoen vordert. Dit gebeurt iedere dag rondom 8.30 uur en vaak een tweede keer in de middag. Op 8 april wordt voor het laatst geweerd. Vanaf 6 februari tot en met 29 maart houden de betrokken ambtenaren bij hoeveel roeken zich in de bomen bevinden, waar al of niet de nesten volledig uit verwijderd zijn. Dit gebeurt voordat het weren uitgevoerd wordt.

Het vinden van een alternatieve locatie voor de roeken is in Steenwijk lastig. Eerdere voorstellen van de gemeente voldoen niet in de ogen van CABWIM. CABWIM adviseert eind 2003 het deel van het park Ramswoerthe te reserveren, dat aan de industriezijde ligt. Het gaat hier om hoge beuken en eiken in een parkachtige omgeving, zoals bij de begraafplaats. Steenwijkerland kiest echter als beheerlocatie voor de Dennenallee tegenover de ingang van de opslagplaats van Defensie. Het betreft een dubbele rij zomereiken van zo'n 15 meter hoog, langs het defensieterrein en met een onverhard wandelpad ertussenin. Er is weinig bebouwing in de buurt, hoewel dat zal veranderen met het verdwijnen van de voormalige kazerne aan de andere zijde van het pad. De wijk Paddepoel begint op zo'n 80 meter van de bedoelde locatie die daarmee niet goed aan de criteria voor een beheerlocatie voldoet. Daarnaast komt de Dennenallee weinig overeen met de nestelsituatie in de overlastlocatie. Belangrijk punt van positieve overweging is dat roeken hier voor 1990 hebben genesteld. Waarom ze zijn verdwenen is echter onbekend. De lokale vogelwerkgroep is hierbij benaderd, niet alleen vanwege de ervaring met de locatie, maar ook om steun voor en medewerking bij het project te krijgen. Dat is gelukt.

Op 4 februari worden zes nesten van de algemene begraafplaats tezamen met vier andere nesten (2 zelfgemaakte, 1 van de kolonie in Zuidlaren en 1 van de begraafplaats van Hoogeveen) in 2 eiken geplaatst aan de Dennenallee (figuur 3). Het restant van eerder verwijderde nesten die uit elkaar gevallen zijn, wordt als nestbouwmateriaal bij de bomen op een stapeltje op de grond bij de bomen gelegd. Af en toe wordt dit aangevuld met divers snoeihout. De aanwezigheid van roeken bij deze nieuw geplaatste nesten wordt regelmatig 's ochtends en 's avonds in de gaten gehouden door vrijwilligers van de lokale vogelwerkgroep.

Daarnaast bezoekt CABWIM de beheerlocatie op 15 februari, 18 februari, 4 maart en 15 maart tegen de avond en op 24 februari en 11 maart 's ochtends. Hierbij observeert CABWIM hoe er gereageerd wordt op het afspelen van een compilatie van de eerder opgenomen geluiden van verzamelende roeken.

¹ Het alarmpistool wordt gehanteerd door een ambtenaar met een jachtvergunning. Een vergunning is hiervoor nodig in geval het pistool door iemand zonder jachttaktoe wordt gehanteerd. Deze kan voor het weren van vogels bij de politie aangevraagd worden.

Figuur 3. Bovenaanzicht en overzicht van nesten die in de bomen van de beheerlocatie te Steenwijk zijn geplaatst (foto's D.W. van Liere).

Op 8 juni 2004 ontvangt CABWIM als coördinator een email van Steenwijkerland, waarin deze gemeente aangeeft uit het project te stappen. De reden is dat de roeken op de ene locatie worden verdreven, maar zich vervolgens vestigen op een andere bestaande locatie. Dit besluit wordt niet goed begrepen en betreurd door de werkgroep. Acties worden ondernomen door de coördinator, verschillende wethouders, de provincie Overijssel en het Faunafonds om Steenwijkerland tot andere gedachten te bewegen.

De uitvoering in de Steenwijkse voorstudie is in vergelijk met de opzet slechts ten dele gerealiseerd. Belangrijke omissies zijn (1) de gemiste uitvoeringen in het najaar, tijdens de fase waarin de roeken hun toekomstige nestelsituatie inspecteren, (2) het niet vangen en ringen van roeken en (3) het niet aanbrengen van een waarschuwingsteken en een adequaat takkenaanbod bij de beheerlocatie.

Ad (1) Allereerst speelt hierbij dat het afronden van het beheerplan, de keuze van de beheerlocatie en het aanvragen van de vergunning meer tijd hebben genomen dan gepland (zie eerder onder 'Het produceren van het beheerplan en de vergunningaanvraag'). Ten tweede blijkt dat er door de provincies en het Rijk in juridische zin verschillend gedacht wordt over de vraag of het verwijderen van een oud nest nu wel of niet een vergunningsplichtige handeling is. Ook blijkt er een grijze overgang te zijn tussen weren en verjagen. Steenwijkerland heeft eind november ondanks de vertraging en juridische onduidelijkheid wel al nesten verwijderd en vanaf begin februari roeken geweerd.

Ad (2) Door het zachte weer moeten de weeractiviteiten eerder van start dan verwacht. Roeken van de overlastlocatie zouden dus al in januari gevangen moeten worden. Vangen en ringen zijn zeker vergunningsplichtige handelingen. De vergunning is echter vanaf 26 februari 2004 verleend. Vangen impliceert eerst lokken met voer. Dat zou contraproductief zijn ten aanzien van het relatief intensieve weren zoals dat eind februari plaatsvindt. Daarmee is in feite de mogelijkheid ontvallen om roeken bij de overlastlocatie te vangen.

Ad (3) Dit is helaas ondanks herhaalde verzoeken niet gebeurd. Het Faunafonds heeft haar zorg hierover geuit. Het plaatsen van het waarschuwingsteken is echter bedoeld vlak ten tijde van het vangen van de roeken. Vanwege het uitblijven van het vangen en een graduele opbouw van het weren is er geen scherpe negatieve kwaliteitsverandering van de omgeving geweest. Aan zo'n wijziging zou idealiter de nieuwe stimulus gekoppeld moeten worden. De relatie met het teken is bij een geleidelijk proces onduidelijk en kan dan mogelijk niet door roeken herkend en onthouden worden. Dit vermindert de effectiviteit van het teken.

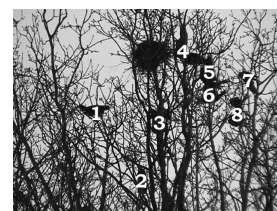
Resultaten

Het aantal uren dat Steenwijkerland tot en met eind maart investeert, bedraagt 132 uur, waarbij het nesten verwijderen en weren 70 uur en het plaatsen van de 10 nesten 8 uur gekost heeft. De hoogwerker heeft €1300,- gekost. Voor het alarmpistool en patronen zijn de kosten respectievelijk €227,- en € 168,-. Deze investeringen vallen binnen de begroting.

Op 24 februari en 15 maart hebben verschillende leden van de werkgroep zich op de hoogte gesteld van de situatie en ervaringen in Steenwijk.

Overlastlocatie

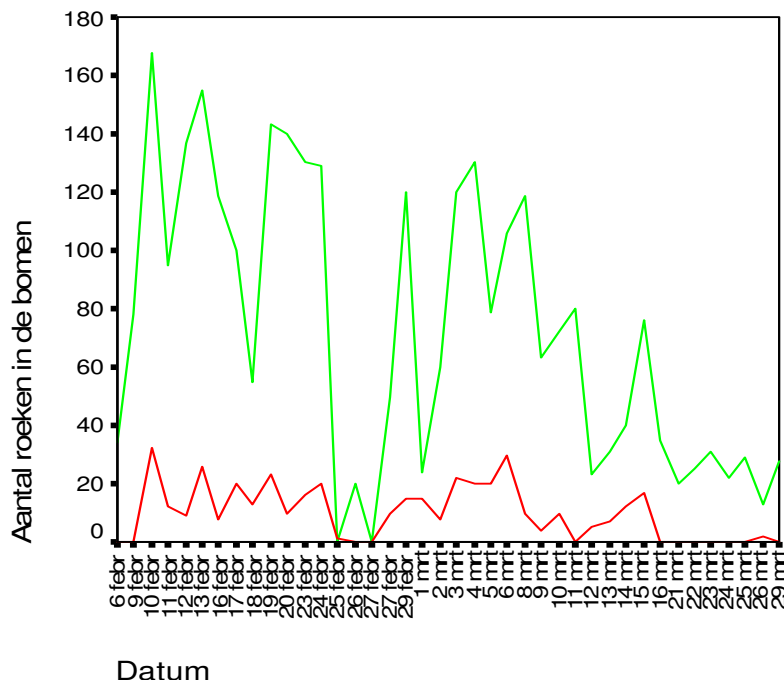
Roekenobservaties vinden op verschillende momenten in januari en februari plaats bij de Steenwijkse begraafplaats. Grofweg in 80% van de waarnemingen verzamelen ze zich op en bij de nesten en niet in de bomen waar de nesten volledig zijn verwijderd. Op 15 februari wordt geobserveerd en gefilmd dat een 8 tal roeken komt aanvliegen en landt nabij een nest in de beuk aan de Meppelerweg, waar nog nesten in aanwezig zijn. Binnen twee seconden vechten twee met een roek, die vlak bij het nest zit, waarbij die roek en een opponent uiteindelijk vechtend naar beneden tuimelen (figuur 4).

Figuur 4.
Beeldfragment na het moment dat onderling vechtende roeken 5 en 6 van de plaats nabij het nest vallen, waar nu roek 4 te zien is (foto D.W. van Liere).

Omdat de roeken gericht bij het nest landen en het vechten kort daarop zo dicht bij een nest gebeurt, wordt aangenomen dat het gevecht met het bezit van het nest te maken heeft.

Vanaf begin februari wordt er meer systematisch geteld. Tellingen van roeken die in de verschillende bomen aanwezig zijn, worden in figuur 5 weergegeven voor de periode van begin februari tot en met eind maart. Dit betreft de ochtend tellingen voor 10 uur 's ochtends. De uitkomsten voor de middag zijn vergelijkbaar, zij het dat het aantal genoteerde waarnemingen beperkter is. Het gaat om de centrale beuken waar de nesten verwijderd zijn en de perifere bomen waar niet alle nesten uit verwijderd zijn. (de beuk aan de Meppelerweg en de diverse bomen nabij het Slingerbos). Als roeken bij de bomen met nog nesten worden gezien, dan zijn ze in 88% van de observaties in of bij de nesten. De figuur toont het sterke verschil in aanwezigheid, die afhankelijk is van de aanwezigheid van een nest. Gedurende de observatieperiode worden 's ochtends gemiddeld 10 roeken in de nestloze bomen en 72 roeken in de bomen met nesten gezien. 's Middags is dat 6 en respectievelijk 31 roeken. In beide gevallen bestaat er echter wel een dalende trend (zie ook figuur 5).

Figuur 5. Aantallen roeken in bomen bij de algemene begraafplaats te Steenwijk in de ochtend in februari en maart 2004 (rode lijn: centrale bomen waar de nesten uit verwijderd zijn; groene lijn: perifere bomen met nog nesten).

De roeken die de centrale (lege) bomen bezoeken beginnen hier en daar wel met nestbouw (ter grootte van een tiental takjes), maar stoppen daar het nestbouwen wanneer er geweerd wordt. De centrale bomen kunnen door de weeractiviteiten leeg gehouden worden, terwijl het nestenaantal rondom de begraafplaats tot eind maart niet veranderd. Op 23 april en op 14 mei blijkt dat de begraafplaats volstrekt rustig is, terwijl roeken elders in Steenwijk op hetzelfde tijdstip goed te horen en heel actief zijn en van en naar de nesten vliegen.

Steenwijkerland heeft de indruk dat de geweerde roeken zich gevoegd hebben bij al bestaande locaties in Steenwijk, zoals bij de oude wallen. Dit is als voorspeld en is ook de grond geweest dat in februari is bepleit dat de ambtenaren ook buiten de begraafplaats op een gecoördineerde wijze met weren actief moeten zijn.

De ervaring van de werende ambtenaren is dat de roeken binnen een paar dagen door hebben dat zij onrust teweeg brengen en dat de roeken al onrustiger worden wanneer de gemeente-auto bij de begraafplaats komt.

Beheerlocatie

Ondanks de herhaalde waarnemingen worden er geen roeken gezien bij de beheerlocatie. Op 15 maart worden wel overvliegende roeken gezien. Het effect van het afspeken van de roekenverzamelgeluiden is wel dat kraaien binnen 1 tot 5 minuten de geluidsbron komen inspecteren. Ze vliegen dichtbij over en landen nabij in de bomen. Het betreft meestal drie of vier kraaien. Dit gebeurt in 5 van de 6 waarnemingen. Verder zijn er ook overvliegende

kauwtjes waargenomen (kauwtjes en roeken delen samen een slaappleats en zijn beiden alert zijn op bedreigingen van bijvoorbeeld kraaien).

Het bezoek van roeken ten tijde van de inspectiefase zal in het najaar van 2004 beoordeeld moeten worden.

Conclusies en overwegingen

- nesten spelen als voorspeld een belangrijke rol in de selectie van de plaats waar verzameld en genesteld wordt. Een oud nest is ook een plaats waar roeken om lijken te vechten. De kenmerken van de boom zelf, de context ervan en de bekendheid ermee spelen waarschijnlijk ook een rol bij de selectie van de nestboom.
- de overlast door roeken kan ter plaatste goed tegengegaan worden door (1) het verwijderen van de nesten en (2) het systematisch aanwezig zijn en weren (met afwisseling van geluiden) ten tijde van de nestbouw. De aanpak heeft succes gehad voor de overlastlocatie, maar het probleem lijkt verplaatst naar andere ongunstige locaties, waar al roeken nestelden, doordat daar de situatie onverstoord bleef.
- roeken hebben goed in de gaten wat tot 'ellende' leidt; ze herkennen zelfs de auto van werende ambtenaren. De weeractiviteiten bij de overlastlocatie en elders in de bebouwde kom kunnen effectiever en de waarschuwing kan eenduidiger worden wanneer de ambtenaren zich onderscheiden door een hesje aan te trekken in dezelfde geelzwarte streping als het waarschuwingsteken (generalisatie van leereffect).
- een relatief grote kraaiendruk kan het vestigen van roeken tegengaan, omdat er sprake is van concurrentie tussen deze soorten, waarbij kraaien dominant zijn. De druk door een kraaienpaar wordt echter bij bijvoorbeeld foerageren weerstaan wanneer meerdere roeken tegelijk aanwezig zijn. Mogelijk geldt dat ook voor de vestiging van een nieuwe nestelende kolonie roeken.
- de beheerlocatie heeft geen roeken gelokt. De redenen kunnen zijn:
 1. minder geschikte locatie (niet overeenkomend met zoekbeeld van de roeken, geen roeken al aanwezig, bekende locaties met roeken in de buurt)
 2. geringe aantrekkelijkheid en de nieuwigheid van de situatie in samenhang met de gemiste inspectiefase (willekeurige takken aangeboden op de grond, nieuwe nesten, nieuwe locatie)
 3. concurrentie van kraaien
- de vergunning moet uitgebreid worden om op een gecoördineerde wijze weeractiviteiten bij andere locaties waar roeken broeden, te kunnen uitvoeren om zo wijze die locaties minder gunstig en de beheerlocatie relatief gunstiger te krijgen.
- nader onderzoek is nodig naar effecten van nieuwigheid op de acceptatie van een nest, de rol van kraaien op de vestigingskansen van roeken en naar de wijze waarop de takken aangeboden worden.
- nader onderzoek is nodig naar wijzen om nestbomen onaantrekkelijk te maken wanneer nesten slecht bereikbaar zijn voor een hoogwerker.

Voorstudie in Hardenberg

De nieuwheid van de beheerlocatie in Steenwijk (nieuwe locatie en nieuwe nesten) kan een samengestelde factor zijn, die meetelt in het wegblijven van roeken bij de beheerlocatie (zie hierboven). Roeken zijn schuw en alert, zeker als het om nieuwe stimuli gaat. Het is daarbij belangrijk om de samengestelde factor uit te splitsen en een idee te krijgen in hoeverre een nieuw nest in een bekende locatie geaccepteerd zou worden. Aangenomen wordt dat zo'n aanbod geaccepteerd zal worden, omdat het aantrekkelijk en energiebesparend is om in een al bestaand nest verder te bouwen. Het is daarbij gewenst om die informatie al in het huidige nestbouwseizoen te verkrijgen.

Drie nesten worden op 11 maart 2004 aan het eind van de dag met een hoogwerker in twee eiken in het Heemsermarspark te Hardenberg gehangen (figuur 6).

Figuur 6. Twee oude roekennesten in een eik gehangen (recht boven de hoogwerker) in de roekenkolonie van Heemsermarspark te Hardenberg (foto D.W. van Liere)

Eén boom bevat al nesten van roeken uit de kolonie van het park en de ander staat er dichtbij. De nesten zijn een jaar eerder uit bomen van de begraafplaats van Meppel en van Hoogeveen gehaald. De derde is een zelfgemaakt nest (figuur 7).

Hierna zou herhaald worden geobserveerd.

Figuur 7. Zelfgemaakt nest van verse eiken- en berkentakken en krulmos dat in een eik gehangen wordt in de roekenkolonie van Heemsermarspark te Hardenberg (foto D.W. van Liere).

Resultaten

De eerstvolgende observatie is 's ochtends 14 maart. Dan al blijkt dat er niets meer te vinden is van de nesten, behalve de ijzerdraden waarmee de nesten bevestigd waren aan de takken van de eik. Er worden ook op de grond geen resten gevonden.

Conclusies en overwegingen

Het aanbod van een nieuw nest in een voor roeken bekende omgeving ten tijde van de nestbouwfase, leidt dus in de Hardenbergse kolonie niet tot acceptatie. De nesten trekken wel de aandacht, want het lijkt er sterk op dat de nesten zijn geplunderd. Vernietiging of uitwaaien lijkt minder waarschijnlijk, want dan zouden er resten gevonden zijn. Directe observaties en herhalingen elders zijn nodig om de algemene waarde van de observatie te toetsen.

Niet zozeer een toegevoegd nest als wel de takken en het andere nestmateriaal van de opgehangen nesten kunnen aantrekkelijk zijn. De achtergrond hiervan is echter niet duidelijk (maar zie ook 'Voorstudie in Assen'). Een functioneel aspect kan zijn dat vreemde nesten als nesten van concurrerende kraaien of eksters gezien worden en daarom een plundering volgt.

Voorstudie in Assen

Het is niet bekend welke bronnen roeken gebruiken om aan nesttakken te komen. Hiermee samenhangend is het van belang te onderzoeken hoe takken aangeboden zouden kunnen worden en hoe snel een nest wordt vervaardigd (of zelfs kan worden afgebroken). Ook de secretaris van het Faunafonds heeft gevraagd te concretiseren hoe het takkenaanbod in de praktijk uitgevoerd zou moeten worden. Het aanbod van takken en de dynamiek van het bouwen en afbreken van nesten wordt in een roekenkolonie bij Assen geobserveerd. Dit is gerapporteerd in 'Het aanbod van nestmateriaal en de dynamiek in de aanbouw en het verlies van nesten in een kolonie roeken (*Corvus frugilegus*)' (Van Liere, 2004). Hierna volgen de resultaten, die voor het beheer het belangrijkste zijn.

Resultaten

Uit de resultaten van het onderzoek in Assen komt onder meer het volgende naar voren:

- Roeken gebruiken takken die op de grond te vinden zijn, maar gelet op het takaanbod en de behoefte aan takken gebeurt dit relatief weinig
- Het gebruik van aangeboden takken (ook) op de grond kent een zekere aanloopperiode, waarin nauwelijks van het aanbod gebruik gemaakt wordt
- De vorm van het aanbod (stapel of aparte takken) doet er niet zoveel toe
- Roeken vernietigen eksternesten.
- Er bestaat concurrentie tussen koloniegenoten om nestmateriaal.
- Een roekennest kan binnen 3 dagen gebouwd en afgebroken worden.
- In 1 maand kan minstens 48% van het totaal aantal gemaakte nesten door een andere reden dan uitwaaien verdwijnen.

Het is van belang te benadrukken dat deze vindingen weliswaar indicatief en belangrijk, maar niet te generaliseren zijn, omdat het hier slechts 1 seizoen en 1 kolonie betreft.

Conclusies en overwegingen

Deze voorlopige studie van de kolonie aan de Marsdijk in Assen levert het beeld dat roeken nesttakken uit diverse bronnen verkrijgen. Het ruime, natuurlijke aanbod van takken op de grond wordt mondjesmaat benut. Het experimentele aanbod van takken op de grond kan snel gebruikt worden, maar het duurt meestal meerdere dagen. Die lange latentie spoort niet met de observatie dat er een snelle en omvangrijke afbraak en nieuwbouw van nesten plaatsvindt. Een snel en omvangrijk aanbod zou kunnen worden gevonden in het plunderen van een nest van leden van de kolonie, waardoor sommige leden van de kolonie later in het seizoen tot broeden komen. Ook het plunderen van een eksternest kan in dit licht geïnterpreteerd worden, hoewel de aanwezigheid van een eksternest niet alleen nestmateriaal, maar ook de aanwezigheid van een predator inhoudt. Eksters roven immers eieren.

Op grond van de Hardenbergse observaties (afbraak van ingehangen nesten; zie eerder) en die in Assen wordt verondersteld dat het aanbod van takkenmateriaal het meest aantrekkelijk en voor het beheerdoel het meest effectief is, wanneer het aanbod in de bomen zelf geleverd wordt. Dit kan getest worden door een rieten schaal of wijde mand gevuld met geschikte takken met een katrol de boom in te takelen en de afname ervan te vergelijken met hetzelfde aanbod op de grond. Bovendien is het van belang om het aanbod al tijdens de inspectiefase in te zetten, omdat de roeken dan in ieder geval tijdens het nestbouwen al bekend zijn met het aanbod.

Participatie door de universiteit

In het vervolgonderzoek zal er een belangrijke rol zijn voor de gedragsbiologische vakgroep van de Utrechtse universiteit. Zwaartepunt zal het onderzoek naar het lokken van de roeken zijn, omdat dit de grootste uitdaging vormt. Twee studenten van de universiteit Utrecht, begeleid door dr Reader, zullen in oktober 2004 respectievelijk januari 2005 hun onderzoekstage binnen het project uitvoeren. Ook wordt contact gezocht met dr Slabbekoorn van de Leidse universiteit, die specialist is in het onderzoek naar de betekenis van vogelvocalisaties.

De gemeentes bereiden stageplaatsen voor de studenten voor en denken mee om het onderzoek te faciliteren.

Communicatie

Het plan en de uitvoering hebben vanuit verschillende hoeken positieve belangstelling gekregen. Niet alleen de pers (diverse kranten, radio en TV) geeft hier blijk van. Ook gemeentes als Borger-Odoorn (Drenthe), Ten Boer (Groningen), Deurne (Brabant), Heerlen (Limburg), IJsselstein (Utrecht), Heereveen (Friesland) en de provincie Groningen kijken uit naar de resultaten.

Daarnaast heeft de Duitse deelstaat Sleeswijk-Holstein CABWIM uitgenodigd om over de aanpak zoals die in het roekenproject is gekozen, uitleg te geven. Deze deelstaat verkeert in volstrekt vergelijkbare omstandigheden als het gaat om het beschermingsregime versus de overlast door roeken. De bijdrage is op een voorlichtingsdag over de problematiek van kraaiachtigen op 30 maart 2004 geleverd en enthousiast verwelkomd.

Lokale communicatie

Steenwijkerland blijkt geconfronteerd met verwarring en verbazing bij de bewoners in de wijk Paddenpoel die op zo'n 80 meter van de plaats waar de nesten zijn opgehangen begint. De bewonervereniging stelt in de lokale krant van 8 maart 2004 niet op de hoogte te zijn van het plan om de roeken in de Dennenallee te vestigen en wijst het af. Steenwijkerland meldt wel dat er groot draagvlak is voor de werkzaamheden bij de bewoners rondom de begraafplaats in Steenwijk. De controverse is te wijten aan onvoldoende communicatie vanuit de gemeente. Vanwege het beëindigen van de deelname aan het project is het niet duidelijk hoe Steenwijkerland met de controverse verder is omgegaan.

Het weren in Hardenberg ging voorheen alleen op basis van klachten. De media werden juist niet opgezocht. Dat zou een hausse van klachten op leveren en negatieve stemmingmakerij. Steenwijkerland herkent zich hierin. De acceptatie van de aanwezigheid van roeken is in Hardenberg in de afgelopen 5 jaar toegenomen. Natuureducatiecentrum 'De Koppel' te Hardenberg heeft het beheerplan positief beoordeeld, maar had liever in een eerder stadium betrokken willen zijn. Hardenberg heeft het plan om met een bijeenkomst in het educatiecentrum de lokale voorlichting te verzorgen.

Westerveld heeft al summier over de beheerlocaties gecommuniceerd via contacten met de plaatselijke belangenvereniging en individuele contacten. Zij is van mening dat de media juist gebruikt moeten worden om openheid te bieden over de voornemens. Zij plant ook een voorlichtingsbijeenkomst. (Begin september 2004 is een persbericht uitgegaan over de voorgenomen verplaatsingsacties).

Het milieu en educatietraject in De Wolden dat aanleiding heeft gegeven tot het project, is genoegzaam bekend. B&W in de Wolden steunen deelname aan het project. De communicatie met de lokale belanghebbenden is aan de gang. Op de gemeentelijke website (www.dewolden.nl) is te lezen wat de stand van zaken is van de uitvoering van het beheerplan. De Wolden heeft een gedetailleerd communicatieschema opgesteld, dat als een zeer zinvolle checklist en goed werkdocument wordt gezien

Hoogeveen is tot afspraken gekomen met de eigenaar van de beheerlocatie en werkt aan de wijze waarop de lokale bewoners en de grondgebruikers benaderd gaan worden. Zij is voorstander van een brief aan de direct betrokkenen, als middel om uitleg van de plannen en gelegenheid tot reactie te geven.

Meppel heeft twee beheerlocaties op het oog en werkt aan de bespreking binnen B&W erover. Ook Meppel denkt aan een brief in plaats van een bijeenkomst ten behoeve van de lokale voorlichting.

De Wolden benadrukt het belang van overleg met de bewoners en communicatie aan de hand van de ervaringen in Steenwijkerland en wijst naar de afspraken op grond van het plan. Was het krantenbericht voor het voetlicht gebracht in De Wolden, dan zou dat in de De Wolden vragen oproepen over de steun aan het project. Ofwel het leert dat de handelwijze van de ene gemeente consequenties heeft voor de ander in het project.

De verschillende gemeentes verschillen dus in de wijze waarop de communicatie aangepakt wordt. De beheerlocaties in relatie tot de groep betrokkenen verschillen binnen en tussen gemeentes en het is moeilijk om voor de lokale voorlichting tot een aantal modelinstrumenten (conceptbrieven ed.) te komen. Afgesproken wordt dat de gemeentes elkaar op de hoogte houden van de eigen voortgang en de gekozen middelen in de lokale voorlichting. Voor een efficiëntieverhoging in de uitwisseling van informatie is namens de regionale werkgroep een aanvraag gedaan voor de ontwikkeling van een intergemeentelijk digitaal netwerk (community) bij de VNG.

Regionaal

De persvoorlichters van Meppel en Hardenberg nemen deel aan de vergadering van 2 juni 2004, die vooral de communicatie op de agenda heeft. In hun ogen is de uitwerking in juridische en biologische zin nog niet voldoende helder en de uitvoering nog niet voldoende concreet om op een eenvoudige wijze de media te informeren. Dit wordt herkend en mede daarom wordt een concreet plan van aanpak opgesteld (zie onder 'Het produceren van het beheerplan en de vergunningaanvraag'). De voorlichter van Meppel is bereid om de regionale woordvoering op zich te nemen, mits inhoudelijk geruggensteund.

Het plan bestaat om een regionale voorlichting te organiseren. Dit is instrumenteel omdat het project een landelijk belang dient en het doel hierbij is om bij de verschillende regionale, provinciale of landelijke groeperingen en organisaties (al of niet van de overheid) draagvlak te houden en liefst te vergroten. Hierbij wordt wel aangetekend, dat het van belang is om eerst de lokale communicatie uit te voeren, mede omdat het gevoel anders zou kunnen ontstaan dat er over de rug van een burger wordt beslist. Een ander belangrijk punt is dat zoveel als mogelijk de lokale bevolking steun moet geven aan het plan alvorens het regionaal gespeeld wordt. Omdat het bovendien effectief is om niet alleen over de motieven, maar ook over de resultaten te spreken, zou zo'n regionale bijeenkomst niet eerder dan in mei 2005 georganiseerd kunnen worden.

Het beheerplan en de vergunning noemen een regionale commissie. Hoewel de informatievoorziening over het project van belang is, wordt over dit middel geoordeeld dat dit veel administratieve en organisatorische rompslomp met zich mee brengt. Een (email)nieuwsbrief, die 2 of 3 keer per jaar verschijnt, waarop geïnteresseerden zich kunnen intekenen, zou voor het doel net zo effectief kunnen zijn. Dit wordt verder uitgewerkt.

Voornemens

Op grond van de ervaringen in het seizoen 2003 -2004 bestaan naast de plannen als beschreven in het beheerplan de volgende voornemens:

- het uithalen van de nesten en het inrichten van de beheerlocatie tijdig beginnen. Zeker wanneer de beheerlocatie nieuw is (wanneer er geen roeken nestelen) zal een langere tijd noodzakelijk zijn, opdat de kans vergroot wordt dat roeken hier inspecteren.
- het onderzoek naar het aanbod van takken en geluiden voort te zetten, gericht op het optimaliseren van de aantrekkelijkheid van de beheerlocatie.
- herhalen van de effectmeting van het ophangen van een nest in een al aanwezige kolonie
- bij zeer hoge of slecht bereikbare bomen nesten uit halen op een andere wijze dan met een hoogwerker (het idee wordt uitgewerkt om met een stompe pijl en handboog de nesten te vernielen).
- tijdig en zorgvuldig werken aan voorlichting en het bevorderen van draagvlak binnen het gemeentelijke bestuur en met de belanghebbenden.
- het gedetailleerde plan van aanpak aanpassen op grond van het besluit ten aanzien van de aanvraag voor de verruiming van de vergunning
- opheldering krijgen bij met name het Faunafonds over de begroting nu Steenwijkerland is uitgestapt en een additionele begroting voor Westerveld nodig is
- vinden van een manier om lokaal bij de verplaatsing van roeken de ontwikkeling van de landbouwschade te meten, die acceptabel is voor de diverse betrokkenen.
- het knelpunt oplossen dat er mogelijk een vrijstelling bestaat voor afschot van roeken buiten het broedseizoen. Dit kan nabij een beheerlocatie zijn en roeken betreffen die in de buurt van de beheerlocatie zijn ten tijde van de inspectiefase. Het afschot kan het lokken frustreren.
- het knelpunt oplossen dat ontheffingen voor afschot van roeken afgegeven zouden kunnen worden tijdens het broedseizoen en nabij een beheerkolonie (binnen de 500 meter rondom een beheerlocatie). Binnen de 500 meter straal van zowel bestaande als beoogde beheerlocaties zou het hele jaar door niet geschoten mogen worden. Dit zou ook door de provincies gecommuniceerd moeten worden.
- de rol van het Faunafonds ten aanzien van de financiële tegemoetkoming verhelderen:
 1. Het Faunafonds rekent 1 februari tot 1 juni als broedperiode. Overijssel definieert de broedperiode echter als 1 maart tot 1 juli. Het is onduidelijk welk beleid nu gevolgd wordt en wat de consequenties voor het beheer zijn.
 2. Buiten de broedperiode is er vrijstelling en alleen schadetegemoetkoming in overmachtsituaties. Het is de vraag of een overmachtsituatie bestaat binnen 500 meter rondom de beheerlocatie, waar in de inspectiefase roeken naartoe gelokt moeten worden.